

Fentor László¹ – Varga Ferenc²

MAGYARORSZÁGI TŰZVIZSGÁLATI RENDSZER ÉS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEINEK ÉRTÉKELÉSE

(EVALUATION OF HUNGARIAN FIRE INVESTIGATION SYSTEM AND THE POSSIBILITIES OF ITS DEVELOPMENT)

A 2012. január 01-én hatályba lépett tűzvédelmi jogi szabályozás kiterjed a tűzvizsgálati feladatok végrehajtásának rendszerére is. Jelen cikkben a szerzők elemzik és értékelik a hazai tűzvizsgálati rendszer működtetését biztosító jogi szabályozást, szervezet és eszközrendszert, valamint annak fejlesztési lehetőségeit.

Kulcsszavak: tűzvizsgálat, Magyarország, katasztrófavédelem, tűzvédelem, hatóság

The Hungarian legal regulations on fire safety getting into force on 1-st of January 2012, covering the implementation of the tasks related to the system for fire investigation. The authors of this article evaluate and analyse the legal regulations, organisation and implementation conditions necessary for the operation of Hungarian fire investigation system.

Keywords: fire investigation, Hungary, disaster management, fire safety, authority

BEVEZETŐ

A 2012. január 1-jén hatályba lépő *a tűzesetek vizsgálatára vonatkozó szabályokról* szóló 44/2011. (XII. 5.) BM rendelet alapján a tűz keletkezési helyének, idejének, a tűz keletkezéséhez vezető folyamatának, terjedésének megállapítása, valamint mindezek alapján a tűz okának, a gyújtóforrásnak és a felelőségnek, és a személyek, anyagi javak, és a természeti környezet veszélyeztetettségének a megállapítása a tűzeset helyszínén összegyűjtött bizonyítékok figyelembevételével. [1]

A fenti megállapítások a tűzvizsgálat szakmai tapasztalatainak összefoglalását jelentik, amelyek felhasználhatóak a legjobb nemzeti gyakorlat kialakításához, a tűzvédelem, valamint a tűzoltási beavatkozás hatékonyságának fejlesztésére. [2]

A tűzvizsgálat, a haladéktalanul elvégzett helyszíni szemlén összegyűjtött tények, adatok, információk szakszerű összegyűjtésén alapul. A tűzeset helyszíne az idő múlásával változik, vagy megváltoztathatják, ezért a tűzeseti helyszíni szemle legtöbb esetben, érdemben nem megismételhető.

Ezért a tűzeseti helyszíni szemlét végző szakembereknek nagy tapasztalati és szakmai tudással, valamint megfelelő technikai eszközökkel kell rendelkezniük ahhoz, hogy a tűzeset

¹ BM OKF Országos Tűzoltósági Főfelügyelőség kiemelt főreferens országos tűzvizsgáló. E-mail: laszlo.fentor@katved.gov.hu

² Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság igazgató. E-mail: ferenc.varga@katved.gov.hu

helyszínén minden érdemi bizonyítékot a tűzvizsgálat hasznos részévé tehessek. [3] [4]

MAGYARORSZÁGI TŰZVIZSGÁLÓ SZERVEZET FELÉPÍTÉSE

Fővárosi és Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságok

2016. január 1-től - *a tűzvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervezetekről, a tűzvédelmi bírságról és a tűzvédelemmel foglalkozók kötelező élet- és balesetbiztosításáról szóló 259/2011. (XII. 7.) Korm. rendelet* alapján - az első fokú tűzvizsgálati eljárásokat a katasztrófavédelem területi szervei végzik. A Fővárosi és Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságok tűzvizsgálati feladata az I. fokú tűzvizsgálat, vagyis a tűzvizsgálati helyszíni szemle végrehajtása. A helyszíni szemlét a Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálat (továbbiakban: KMSZ), a Tűzoltósági felügyelő, vagy a Hatósági Osztály erre kijelölt tűzvizsgálója végzi el. [5]

A KMSZ-ek egyik alapfeladata a magasabb szintű káresemények irányításának segítése, illetve végrehajtása. A tűzoltási és műszaki mentési feladatok során figyelemmel kísérik az eseményt, szükség szerint irányítják a mentési munkákat, továbbá felügyelik a beavatkozó tűzoltók biztonságát.

Másik fontos feladat a KMSZ számára meghatározott hatósági cselekmények elvégzése. A hatósági tevékenységek közül ki kell emelni a legnagyobb számban végzett tűzvizsgálati helyszíni szemléket. A helyszíni szemle alapozza meg a tűzvizsgálati eljárás sikerét, ezért minél előbb indokolt megkezdeni, illetve biztosítani kell a biztonságos munkavégzéshez, és a bizonyításhoz szükséges eszközökkel, felszerelésekkel. [6]

A bonyolult, nagy erő és eszköz igényű események, a munkaidőn kívüli hatósági feladatok hatékony kezelését a KMSZ készenléti jellegű szolgálat szervezéssel (folyamatos 24 órás szolgálattal) biztosítja.

További feladatot jelent az ügyfelekkel, társszervekkel történő kapcsolattartás, az összefoglaló jelentés elkészítése, valamint a tűzvizsgálati jelentés kiadása. Nem kevésbé fontos feladat a szakmai tapasztalatok összegyűjtése, a szakmai tapasztalatok összefoglalásának elkészítése, esetleges intézkedés más hatóságok felé (rendőrség, munkavédelem, önkormányzat), illetve a tapasztalatok továbbképzéseken történő átadása.

A tűzvizsgálat végrehajtásához szükséges képesítési követelmény a 3 éves tűzoltó szakmai gyakorlat, a felsőfokú szakirányú végzettség, valamint a tűzvizsgáló tanfolyam sikeres elvégzése.

A tűzvizsgálat végrehajtásához szükséges járművel szemben támasztott követelmények:

- terepjáró képességgel rendelkezzen,
- legalább 4 fő szállításra legyen alkalmas,
- rendelkezzen málhatérrel a tűzoltási és a tűzvizsgálati tevékenységhez szükséges felszerelések szállítására,

- jármű a személyek, felszerelések mozgatásához megfelelő teljesítményű motorral rendelkezzen,
- legyen alkalmas a helyszínen végzett hatósági tevékenység adminisztrációjának elvégzésére,
- legyen alkalmas tűzoltási irányítási pontként funkcionálni. [7]

Jelenleg a KMSZ-ek járműellátottsága nem egységes. A KMSZ-ek igazgatóságokként különböző típusú, menetteljesítményű járművekkel végzik a feladatot. A KMSZ-ek végzik a tűzvizsgálatok elsődleges cselekményeit. A tűzvizsgálati eljárás sikerének egyik fontos eleme, hogy rendelkezésre álljanak a feladat végzéséhez szükséges tárgyi eszközök, biztosítva legyen a helyszíni adminisztrációhoz szükséges számítástechnikai háttér.

A tűzvizsgálat további eszközei a szolgálati telefon, a védőruha, eszközkészlet az mintavételezéshez, nyomrögzítéshez, irodai munkához szükséges feltételek, jogosultságok programok eléréséhez (KAP, HADAR, TAKARNET, jogtár, stb.), számítástechnikai támogatás, internet elérés, nagyméretű háttértár a digitális képek, keletkezett iratok tárolásához.

BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság feladatai

BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság feladatai a következők:

- II. fokú hatósági ügyek lebonyolítása;
- képviselet különböző bírósági eljárásokon;
- szakmai tapasztalatok összefoglalása;
- statisztikai adatszolgáltatás elemzése;
- szakmai tapasztalatok társfőosztályok felé továbbítása;
- intézkedések kezdeményezése országos hatáskörű szervek felé;
- tűzvizsgálatok megállapításairól, beavatkozásokról összefoglaló jelentés készítése;
- továbbképzéseken tapasztalatok előadása. [2]

A BM OKF tűzvizsgálati tevékenysége körében gyakorolja a jogszabályban meghatározott tűzvizsgálati hatósági jogkört; gyakorolja a tűzvizsgálati szakterületen a szervezeti szakértői jogkört; végzi a nemzetbiztonsági szolgálatok létesítményei területén ellátja a jogszabályban foglalt tűzvizsgálati hatósági feladatokat; figyelemmel kíséri a hazai tüzesetek keletkezési körülményeit; részt vesz a megelőzésükkel összefüggő feladatok kidolgozásában; segíti a megyei katasztrófavédelmi igazgatóságok tűzvizsgálattal kapcsolatos szakmai munkáját, valamint szervezi a tűzvizsgálatban résztvevők számára továbbképzéseket és tájékoztatókat.

Szakértői feladatok

A tűzvizsgálat szakértői feladat. A feladatot végzőktől elvárt, hogy magas színvonalon, a jogszabályokban meghatározottak szerint végezzék munkájukat. A jogszabályoknak való megfelelés biztosítja, hogy a bizonyítékok felhasználhatók legyenek a bizonyítási eljárásban.

A szakmai tudás alapozza meg, hogy a helyszíni megtekintése során minden olyan

körülményt, nyomot meglásson, megtalálja a tűzvizsgáló, amely a tűzhez vezető folyamatban releváns volt.

A tűzvizsgálatot végző felkészültsége alapvetően meghatározza, hogy mit „lát” meg a helyszínen. Nem végezheti ezt a feladatot olyan személy, aki nincs a tűzvizsgálathoz szükséges ismeretek, képességek, készségek birtokában. Egy felkészületlen, vagy hanyag munkát végző személy meghiúsíthatja a bizonyítást, így az elkövető mentesülhet büntetése alól, illetve olyan személyt vádolhatnak meg, aki nem felelős a történetekért. [2]

Tűzvizsgáló Igazságügyi szakértők tevékenysége

Az igazságügyi szakértők tevékenységét az *igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény* szabályozza. Az igazságügyi szakértő az igazságügyi szakértői tevékenységet önálló tevékenységként, egyéni vállalkozóként, társaság vagy szolgáltató tagjaként vagy alkalmazottjaként, illetve igazságügyi szakértői intézmény vagy igazságügyi szakértői intézet, igazságügyi szakértői testület vagy más szerv nevében végezheti.

Az igazságügyi szakértő feladata, hogy a hatóság kirendelése vagy megbízás alapján, a tudomány és a műszaki fejlődés eredményeinek felhasználásával készített szakvéleménnyel, a függetlenség és pártatlanság követelményének megtartásával döntse el a szakkérdést, és segítse a tényállás megállapítását.

Tűzvizsgáló szakértők

A tűzvédelmi szakértői tevékenységet a *tűzvédelmi szakértői tevékenység szabályairól szóló 47/2011. (XII. 15.) BM rendelet* szabályozza. A tűzvédelmi szakértő olyan természetes személy, aki tűzvédelmi szakértői tevékenységet végez. A tűzvédelmi szakértő olyan okozati összefüggések magas szakmai színvonalú értékelését, vitatott események megítélését, hibák, károk, és ezek okainak feltárását, valamint mindezekkel kapcsolatos vélemények, tűzvédelmi dokumentációk elkészítését, végzi mely az épített környezet tűz elleni védelmével, a bekövetkezett tüzesettel, a tűzoltó technikai eszközökkel kapcsolatos műszaki jelenségekkel függ össze.

A tűzvédelmi szakértői továbbképzése a tűzvédelmi szakértői tevékenység folytatásához szükséges jogszabályi és szakmai ismeretanyag bővítésére szolgáló, adott tűzvédelmi szakértői szakterületen tett sikeres vizsga időpontjának napjától számított öt év alatt legalább 20 órás oktatás. A tanfolyamokat a Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: BM OKF) főigazgatója által kijelölt szervezeti egységek szervezik. A szakértők vizsgáztatását a BM OKF főigazgatója által a BM OKF állományából kijelölt 3 fő szakirányú végzettséggel rendelkező személyből álló bizottság végzi. Szakmai felügyeletüket a BM OKF végzi.

MAGYARORSZÁGI TŰZVIZSGÁLAT FEJLESZTÉSÉNEK IRÁNYAI

Folyamatban lévő fejlesztések

A tűzvizsgálat technikai felszereléseinek bővítése keretében Elsősorban egységesíteni szükséges a megyénként eltérő tűzvizsgálati eszközkészletet. Szükséges az igazgatóságok,

illetve az országos tűzoltósági főfelügyelőség számára egységes járműpark kialakítása, amely 21 jármű beszerzését jelenti. Első lépcsőben 7 jármű beszerzésére kerülhet sor, a legtöbb tűzoltási, tűzvizsgálati feladatot végzők (6 igazgatóság és a BM OKF Országos Tűzoltósági Főfelügyelőség) számára. Ezek a járművek a területi szerveknél KMSZ-hez kerülnek.

Távlati elképzelések - Háromszintű tűzvizsgálat kialakítása

Jelenleg a tűzvizsgálat kétszintű. Az elsőfokú tűzvizsgálatokat a megyei igazgatóságok végzik. A tűzvizsgálati feladatokat két részre osztva végzik, a tűzvizsgálati helyszíni szemlét a KMSZ, majd az iratok átadása után a további eljárási cselekményeket a Hatósági Osztály végzi, amely megoldás teljesen idegen gyakorlat a tűzvizsgálat területén. Az elsőfokú tűzvizsgálatok legnagyobb problémája, hogy olyan beosztásokhoz kapcsolja a tűzvizsgálatot, ahol egyéb kapcsolt feladatuk miatt nincs idejük a helyszíni szemlét, a tűzvizsgálat irodai feladatait elvégezni.

Külföldi tapasztalatok alapján egy átlagos tűzvizsgálati helyszíni szemle 4-6 órát vesz igénybe, amelyet nem egy fő végez, hanem jellemzően tűzvizsgáló csoport. A jelenlegi megyei szinten lévő első fokú eljárás lehetőséget biztosít a tűzvizsgálati tudás koncentrációjára, azonban a tűzoltáshoz, vagy tűz megelőzéshez kapcsolódó tűzvizsgálat esetén a kapcsolt feladatok miatti leterheltség nem teszi lehetővé, valamint az a lehetőség is elveszik, hogy a másik két szakterületről független tűzvizsgálat valósuljon meg, és ezzel valóban fontos szakmai eredményeket tudjon elérni.

A problémára megoldást jelentene a tűzvizsgálatokat önállóan működő tűzvizsgálati szakterülethez való telepítése, valamint jelentősebb, kiemelt tüzesetek vizsgálatánál tűzvizsgáló csoport felállítása. A tűzvizsgálati eljárásokba csak olyan személyeket kell bevonni, akik szakmailag felkészültek, illetve a feladat iránt kellően motiváltak, továbbá a tűzvizsgálati feladatokat nem hátráltatja más munka. Ehhez országosan 70–80 fő szükséges. A tűzvizsgálati feladatok – a megyei tűzvizsgálatok számától függően – 24 órás készenléti jellegű szolgálat, vagy heti ügyelettel végrehajtható.

A másodfokú eljárásokat jelenleg a BM OKF végzi. Az ügyfeleknek a jogszabály lehetőség biztosított a tűzvizsgálatok fellebbezésére. Általában elmondható, hogy a fellebbezések célja a polgári peres ügyekben szeretne az ügyfél az állami pénzen lefolytatott eljárásban önmaga számára további bizonyítékot megszerezni, amelynek a jogszabályok szerint nincs helye.

A megyei katasztrófavédelmi igazgatóságok tűzvizsgálatokkal kapcsolatos szakmai munkáját jelenleg a BM OKF a tűzvizsgálatban résztvevők számára továbbképzések, tájékoztatók szervezésével segíti. [2]

A Jövő elképzelése, hogy a kiemeltebb ügyekben megalakuló Tűzvizsgáló csoport egyik segítője, tagja, vagy vezetője a BM OKF állományában lévő tűzvizsgáló szakember, aki a tapasztalatával támogatná a tűzvizsgálati helyszíni szemle cselekményeit.

A tűzvizsgálat harmadik szintje (továbbiakban alapszintű tűzvizsgálat) a meglévő két szint elé kerülne. Alapszintű tűzvizsgálatot a tűzoltás vezetését végző személyek végeznék el minden tüzesetnél. Az alapszintű tűzvizsgálat a tűz keletkezésének vélelmezett okának megállapítását, és annak a statisztikai rendszerben való rögzítését jelentené, valamint a megyei tűzvizsgálók

számára jelezni, ha további második szintű tűzvizsgálati cselekmények elvégzésének szükségessége merülne fel. Az alapszint a jelen rendszerben is működik, de nem kap megfelelő szakmai hangsúlyt, pedig a tűzvizsgálat rendszerében a tűzoltás-vezető találkozik elsőként a tűzzel, látja a terjedés irányát, sebességét, körülményeit. A tűzoltás-vezető tudja a tűz oltását, és az utómunkálatokat úgy irányítani, hogy a tüzeset helyszíne a legkevésbé változzon meg a tűzvizsgálat eredményessége érdekében. (Természetesen mindezek csak az élet és vagyonbiztonság megvalósulása után.) Fel kell ismernie a szándékos tűzokozás lehetőségét, valamint a tűz keletkezésénél, és terjedésnél a tűzvédelmi szabálytalanságokat. Amennyiben az alapszintű tűzvizsgálatot végző személy nem rendelkezik megfelelő kompetenciákkal, akkor nem ismeri fel a tűzvizsgálat megindításának szükségességét a tűzvizsgálat el sem indul, és a tűzvizsgálat mint szakmai rész nem éri el a célját. A tűzoltás-vezetők tűzvizsgáló szakmai képzése nagy kihívást jelet, a tűzoltás-vezetők nagy létszáma, valamint, hogy részükről sok esetben szemléletváltást – integrált szemléletet – igényel. Alapszintű tűzvizsgálat terén a tűzoltás-vezetők szakmai fejlesztésére, gyakorlati, és elméleti továbbképzésére nagy szükség van.

Fejlesztési lehetőségek az oktatás és képzés területén

A tűzvizsgáló képzés rendszere megfelelően kialakított, viszont tökéletesítéséhez kisebb változtatások szükségesek lehetnek. A tűzvizsgálat oktatásában a tűzvizsgáló a 10 napos alap tanfolyam az első szint. Az alaptanfolyamra, csak olyan személy iskolázható be, aki rendelkezik azokkal a képesítésekkel és alapismeretekkel, amelyek minimálisan szükségesek a feladat végzéséhez. A képzés következő szintjén a helyszíni szemléhez kapcsolódó bűnügyi helyszínelői ismereteket, a helyszín dokumentálásához szükséges ismereteket sajátíthat el a tűzvizsgáló. [8]

A következő szint az ügyfelekkel, tanúkkal kapcsolatos kommunikációs képzést foglalja magába. Nagyon fontos az eljárás során a kommunikációs lehetőségek a személyiség pszichológia adta lehetőségek kihasználása az eredményes meghallgatásokhoz.

A tervek szerint a tűzoltás-vezetők 2 napos alapképzése kerülne bevezetésre elméleti és gyakorlati oktatás keretében. Az oktatáson a résztvevők a tűz keletkezési okainak, ok-okozati összefüggéseinek felismerését sajátíthatnák el ezzel segítve a tűzvizsgálat megindításának folyamatát.

A 10 napos alaptanfolyamot végzett személyek 3-6 hónapon keresztül részt vennének tűzvizsgálatokban és egy gyakorlott tűzvizsgáló megismertetné a helyszíni szemlék során azokkal az ismeretekkel, gyakorlati tudással, amely elsajátításával a vizsgára készülő tűzvizsgáló-gyakornokok „meglátja” a tűz keletkezési nyomokat, elváltozásokat. A gyakorlás során képet kaphatunk a gyakornok képességeiről, motivációjáról és dönthetünk, hogy képes-e a feladat végzésére. A tervek megvalósulásával érdem, szakmai elismerés lesz, ha valaki a tűzvizsgálók közé kerülhet.

A további képzések kívül esnek a Katasztrófavédelem hatáskörén. Ezek közé tartozik a Nemzetközi Oktatási Központban szervezett Nemzetközi Rendészeti Akadémia (ILEA - International Law Enforcement Academy) által végrehajtott tűzvizsgáló képzések, mely képzéseket újból be kell vezetni a képzési rendszerünkbe.

A cikkben meghatározott tűzvizsgálati feladatok végrehajtásához fejleszteni szükséges a katasztrófavédelmi felsőfokú képzést is, amely jelenleg a Nemzeti Közszerológati Egyetemen és a Szent István Egyetemen folyik. [9]

ÖSSZEFOGLALÁS

A 2012. január 01-én hatályba lépett tűzvédelmi jogi szabályozás kiterjed a tűzvizsgálati feladatok végrehajtásának rendszerére is.

Jelen cikkben a szerzők elemezték és értékelték a hazai tűzvizsgálati rendszer működtetését biztosító jogi szabályozást, szervezet és eszközrendszert, valamint annak fejlesztési lehetőségeit. Ennek keretében áttekintésre került a kétfokú tűzvizsgálati tevékenység valamennyi szereplőjének tevékenysége, a területi és országos szervezetek által alkalmazott eszközrendszer. A cikk második felében került összegzésre a folyamatban lévő eszközrendszer fejlesztési elgondolás, a háromszintű tűzvizsgálati rendszer kialakításának lehetőségei, valamint a változtatások oktatásra és a képzésre gyakorolt hatása is.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] Bérczi L.: *A mentő tűzvédelem szervezésének új elvei*. Belügyi Szemle: A Belügyminisztérium Szakmai Tudományos Folyóirata (2010-) 60:(1) pp. 44-50. (2012)
- [2] Bérczi L.: *A tűzvédelem a katasztrófavédelem rendszerében*. Új Magyar Közigazgatás 5:(6) pp. 2-8. (2012)
- [3] Bérczi L.: *Structure, organization and duties of fire services in Hungary*. Védelem Tudomány : Katasztrófavédelmi Online Tudományos Folyóirat I:(2) pp. 3-18. (2016)
- [4] Bérczi L.: *A tűzvédelem a katasztrófavédelem rendszerében*. Védelem - Katasztrófa- Tűz- És Polgári Védelmi Szemle XIX:(3) pp. 5-6. (2012)
- [5] Bérczi L., Fülep Z.: *Szervezeti változások a hazai mentő tűzvédelemben*. Védelem - Katasztrófa- Tűz- És Polgári Védelmi Szemle XXI:(2) pp. 19-20. (2014)
- [6] Bérczi L.: *Az önkéntes tűzoltó egyesületek működési körülményei és feladatai*. Védelem Tudomány: Katasztrófavédelmi Online Tudományos Folyóirat I:(1) pp. 65-81. (2016)
- [7] Bérczi L.: *A mentő tűzvédelem diszlokációja*. Bolyai Szemle XXII:(3) pp. 17-28. (2013)
- [8] Bérczi L.: *Országos képzések a hatékony és biztonságos tűzoltói beavatkozások érdekében*. Védelem - Katasztrófa- Tűz- És Polgári Védelmi Szemle XIX:(3) pp. 33-35. (2012)
- [9] Bleszity J., Katai-Urban L., Grosz Z.: *Disaster Management in Higher Education in Hungary*, Administrativa Un Kriminala Justicija - Latvijai Policijas Akademijas Teoretiski Praktisks Zurnals 67: (2) pp. 66-70.

Feldolgozott jogszabályok:

1. Az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény

2. A tűzesetek vizsgálatára vonatkozó szabályokról szóló 44/2011. (XII. 5.) BM rendelet
3. A tűzvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervezetekről, a tűzvédelmi bírságról és a tűzvédelemmel foglalkozók kötelező élet- és balesetbiztosításáról szóló 259/2011. (XII. 7.) Korm. rendelet
4. A tűzvédelmi szakértői tevékenység szabályairól szóló 47/2011. (XII. 15.) BM rendelet